

Uczelnia wyższa a instytut PAN w kontekście kształcenia doktorantów - perspektywa doktoranta

W świecie szkolnictwa wyższego i nauki istnieje wiele ścieżek, którymi podążają młodzi naukowcy, a dwa główne typy jednostek - uczelnie wyższe i instytuty Polskiej Akademii Nauk - stanowią ważne środowiska kształcenia doktorantów. Różnice pomiędzy tymi instytucjami są zauważalne i mają wpływ nie tylko na sam proces kształcenia młodych adeptów nauki, ale również ich późniejsze doświadczenia oraz perspektywy zawodowe.

Jak wynika z art. 198 ust. 3 i 5 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 742 ze zm.), kształcenie doktorantów odbywa się w ściśle określonych przez przepisy prawa jednostkach. Zgodnie z art. 198 ust. 3 PSWiN, szkoła doktorska może być prowadzona przez uczelnię akademicką, instytut PAN, instytut badawczy albo instytut międzynarodowy posiadający określone kategorie naukowe i uprawnienia do nadawania stopnia doktora oraz doktora habilitowanego w określonych dyscyplinach. Co jednak istotne w art. 198 ust. 5 PSWiN wskazano, że mogą ją również prowadzić wspólnie różne jednostki, takie jak uczelnie akademickie, instytuty PAN, instytuty badawcze lub instytuty międzynarodowe. W kontekście niniejszego artykułu istotne jest zatem to, że zarówno uczelnie jak i instytuty Polskiej Akademii Nauk stanowią jednostki, które tworzą bądź współtworzą szkoły doktorskie i kształcą bardzo dużą liczbę doktorantów.

Należy podkreślić, że prawo reguluje funkcjonowanie uczelni wyższych, zapewniając standardy edukacyjne oraz określając zasadnicze aspekty kształcenia doktorantów w prowadzonych przez nich szkołach doktorskich, w tym również organizacji regulaminów szkół doktorskich oraz programów kształcenia. Z przeprowadzonej przeze mnie analizy wybranych programów kształcenia szkół doktorskich wynika, że uczelnia wyższa jest instytucją, która kładzie duży nacisk nie tylko na sferę badawczą, ale i dydaktyczną, co daje doktorantom prowadzonej przez nią szkoły doktorskiej szansę na zarówno rozwijanie umiejętności naukowych, jak i pedagogicznych poprzez możliwość prowadzenia zwykle większej ilości praktyk dydaktycznych niż przewidują szkoły doktorskie prowadzone lub współprowadzone przez Instytuty PAN.

Instytuty PAN skupiają się przede wszystkim na prowadzeniu zintensyfikowanych badań w wybranych obszarach. W ramach PAN działa 5 wydziałów. Koordynują one działalność instytutów i komitetów oraz nadzorują pomocnicze jednostki naukowe PAN z danego obszaru tematycznego (wydział nauk humanistycznych, nauk biologicznych i rolniczych, nauk ścisłych i nauk o ziemi, nauk technicznych oraz nauk medycznych). Są to zazwyczaj jednostki mniej rozbudowane organizacyjnie niż uczelnie wyższe.

Realizowanie pracy naukowej w takim środowisku sprzyja integracji doktorantów oraz pracowników, a także nawiązywaniu między nimi współpracy. Z własnego doświadczenia mogę powiedzieć, że to jest inspirujące – codzienne rozmowy i dyskusje z ludźmi wyróżniającymi się pasją do zgłębiania danego obszaru badawczego.

Przepisy prawne zawarte w PSWiN odnoszą się oczywiście również do kształcenia doktorantów w ramach szkół doktorskich prowadzonych lub współprowadzonych przez instytuty PAN. Jak już podkreślono, instytuty te stanowią jednostki charakteryzujące się węższym zakresem podejmowanych obszarów badawczych. W praktyce oznacza to, że prowadzone bądź współprowadzone przez nich szkoły doktorskie oferują programy kształcenia skoncentrowane na wyposażeniu doktoranta w umiejętności i wiedzę potrzebne do prowadzenia czynności badawczych w danym obszarze. Taka perspektywa może być atrakcyjna dla osób, którzy chcą poświęcić swój czas i energię na zdobywanie ściśle określonych kompetencji.

Podejmując wybór pomiędzy kształceniem w szkole doktorskiej prowadzonej przez uczelnię wyższą lub instytut/instytuty PAN kandydat powinien wziąć pod uwagę nie tylko indywidualne zainteresowania, ale również dalsze cele zawodowe oraz preferencje naukowe. Uczelnie wyższe oferują szerokie spektrum możliwości i interdyscyplinarną perspektywę badania konkretnych zagadnień, podczas gdy instytuty PAN kładą raczej nacisk na specjalizację i intensywne badania w określonym obszarze nauki.

Kiedy zdecydowałam się na podjęcie kształcenia w szkole doktorskiej, wybór instytucji był dla mnie kluczowy. Moje serce skierowało mnie w stronę szkoły doktorskiej współprowadzonej przez instytut PAN, a nie tradycyjną uczelnię wyższą.

Szkoła Doktorska prowadzona przez Krakowską Interdyscyplinarną Szkołę Doktorską, w której kontynuuję naukę, różni się znacząco od szkoły doktorskiej typowej uczelni wyższej. Jest skoncentrowana na prowadzeniu badań w określonych obszarach nauki. Swoje badania naukowe realizuję natomiast w Instytucie Metalurgii i Inżynierii Materiałowej im. Aleksandra Krupkowskiego PAN. Środowisko w jakim się znalazłam zadziało na mnie jak magnes, wciągając w wir zaawansowanych badań i specjalistycznej wiedzy.

Taki wybór w moim przypadku okazał się strzałem w dziesiątkę. Realizowanie zadań badawczych w Instytucie PAN pozwoliło mi rozwinąć moje zainteresowania, kształtować się jako badaczka, a także otworzyło mi drzwi do ciekawych możliwości zawodowych. To doświadczenie pokazało mi, że instytuty PAN mają niezwykłą moc rozwijania ściśle określonych zainteresowań badawczych i kształtowania narzędzi pracy młodego badacza.

Zarówno uczelnie wyższe, jak i instytuty PAN stanowią istotne środowiska kształcenia doktorantów oferując różnorodne perspektywy i doświadczenia. Wybór między nimi zależy od indywidualnych preferencji kandydata do podjęcia kształcenia w szkole doktorskiej, ale obie te jednostki wnoszą do świata nauki unikalne wartości pomagając w rozwoju wiedzy, umiejętności badawczych oraz perspektyw zawodowych młodych naukowców.

AUTOR:

mgr inż. Marta Różycka

Data publikacji artykułu:
16.01.2024